पांसवः पुरीषम् तत्रासामुपरि प्रक्षिपति । उत्तरवेद्यर्थानां पांसूनां निर्हरणस्थानं चावालः उत्तरवेद्यंसदेशः तस्य या वेला समीपं ततः पुरीषमाहरेत् । आहवनीयाग्न्याधारोत्तरवेदिहेतुवाच्चावालस्याग्न्यात्मकता तथैव खलु सति अस्य चित्याग्नेरेतत्पुरीषमप्याग्नेयमग्निसम्बन्धमेव भवति ॥ इत्थं पुरीषाला गार्हपत्यचितिरुक्ता अथ तस्याः प्रान्तेषु साम्यमाह समम्बिला समं समानं बाह्याभ्यन्तरभावेन न्यूनाधिकरहितं विलं परितः प्रान्तदेशो यस्याः सा ॥ ३६ ॥ चतुररत्निर्व्यामः तिर्यक्प्रसारितौ बाहू यावत्परिमाणौ भवतः तस्य परिमाणस्य माते (!) ऽस्मिन्बाहुद्वयमिति व्युत्पत्त्या व्यायाम इति संज्ञा स एवात्र वर्णलोपेन व्याम इत्युच्यते ॥ ३७ ॥ गार्हपत्यचितिरूपस्याग्नेरुख्याग्नेश्च (च)तुर्भिर्मन्त्रैः संसर्जनं विधत्ते अथैनाविति चित्योख्यरूपावग्नी संगमयति इष्टकाभिश्चिते गार्हपत्यधिहत्ये (?) उख्यमग्निं स्थापयति । आभ्यामग्निभ्यां कर्तरि तृतीया अग्निद्वयकर्तृकं संज्ञानं परस्परैकमत्यम् ॥ ३८ ॥ The explanation of k. ३९-४४ is wanting in AB. । तत्पय उखाया मध्ये आसिञ्चति यथा तत्पयः प्रति उपधानसमये पुरुषशीर्षमुपदध्यात्तथेत्यर्थः ॥ ४४ ॥ १ ॥ १ ॥

उख्यरूपेण संस्कृतस्याग्नेर्विराड्रूपप्रजापत्यात्मकतां वक्ष्यन् तस्य प्रजापतिसंस्कृतिवक्तुकामस्तद्दरोरविश्लेषं प्रतिपादयति प्रजापतिरिति श्रान्तः सन्विस्रस्तावयवोऽभवत् । यच्चक्षुरध्यशेत चक्षुरधि चक्षुषोर्मध्ये चक्षुषो ज्योतिरवस्थितमभवत् तस्मात् ज्योतिषोऽस्य प्रजापतेरन्नं स्रुतमभवत् । प्रतिष्ठास्पदम् ॥ १ ॥ इतोऽस्मात्प्रजापतेः । स च संस्कृतो नोऽस्माकं पुनः प्रतिष्ठा आश्रयो भविष्यति ॥ २ ॥ यत्खलु संवत्सरस्य मध्ये व्रीहियवादिरूपमन्नं पच्यते तदात्मना प्रजापतिविस्रस्तमन्नं परिणतमभवत् ॥ ५ ॥ प्रावृञ्जन् प्रतपनेन समस्कुर्वन् एनं प्रवृक्तं प्रजापतिं योऽग्निरारोहति संक्रामति तदात्मना प्राङ्निष्क्रान्तः प्राण एव एनं प्रजापतिं पुनरापद्यत प्राप्नोत् । उदश्रयन् उच्छ्रितमकुर्वन् ॥ ६ ॥ प्रतिष्ठाशब्देन पादाऽउच्यते । पार्थिवोऽग्निस्तस्यावाचीनः प्राणः येन मूत्रपुरीषादिकमुत्सृज्यते । आत्मा मध्यदेहः । यस्मात्तस्माच्चक्षुषोऽन्नमस्रवत्तस्मात्कारणात्तच्चक्षूरूपश्चन्द्रमाः अतिशयेन मीलितः सूर्यादल्पप्रकाशो दृश्यते ॥ ७ ॥ एषा प्रजापत्यात्मिका । न केवलमतीतकालऽएव प्रजापतेः प्रतिष्ठारूपता वर्तमानभविष्यत्कालयोरपीत्याह सैवेयमिति ॥ ८ ॥ योऽयमग्निः गार्हपत्यचितिरूपोऽग्निः । तयोः तादात्म्योपपत्तये प्रजापतेरवस्थाविशेषं तत्रापि दर्शयति तद्यदेषेति तत्तत्र आहवनीये ॥ ९ ॥ संस्कारसाम्यमाह तामुखामग्नौ आहवनीये प्रवृणक्ति प्रतपति । एनामुखां प्रतप्तामग्निरारोहति आक्रमते अन्तर्जायतऽइति यत् । यजमानः सौवर्णं रुक्मं कण्ठे सूत्रेण बद्ध्वा तस्योपरि तमुख्यं बिभर्तीति यत् । उखायामग्न्यारोहणानन्तरं तस्मिन्याः समिध आदधाति ॥ १० ॥ समिधामाधानं तस्मिन्संवत्सरे प्रत्यहं कालत्रयेऽपि कर्तव्यम् । रुक्मप्रतिमोचनोख्यभरणादीनां संवत्सरकालव्याप्तिमाह तान्येतानीति तानि रुक्मप्रतिमोचनोख्यभरणसमिदाधानविष्णुक्रमणादीनि पूर्वोक्तानि एतानि प्राणवीर्यान्नरूपेणानुक्रान्तानीत्यर्थः (!) । अत्र प्रतिपुस्तके पत्रकृषं (°त्रद्वयं A.) गतम् (A. B.) । the explanation of क° ११-१९. is wanting ॥ तयोरेकामनुष्टुभं बुद्ध्वा विविच्याहवनीयस्थानं (विचिव्या°) हरन्ति अनुसंधानाय हरेयुः । इहास्मिन्गार्हपत्यस्थाने ॥ १९ ॥ आहवनीयगार्हपत्ययोर्मध्ये यदस्ति स्थानमाग्नीध्रीयाख्यमेतदेव सा यजुर्द्वयात्मिकानुष्टुप् । तनीयः तनुतरोऽल्पपरिमाण एव ॥ २० ॥ एष उख्योऽग्निः ॥ २१ ॥ सैषा गार्ह-